

עופרת המלחמות הקודמות

לזכר בית הדפוס המפוצץ בחרקיב

ב־23 במאי 2024 הפציצה רוסיה את בית הדפוס הגדול בעיר חרקיב. בתקיפה נהרגו חמש עובדות ושני עובדים, ועשרות נפצעו. בשרפה שנגרמה הושמדו כ־50,000 ספרים – קרוב לשליש מנפח הייצור של תעשיית הדפוס האוקראינית.

מִסְבִּיב יֵשׁ סוֹרְגִים, אֶךְ יְדִינוּ שְׁלוּחוֹת
לְאֶסֶר אֶת הָאוֹר הַחֲפָשִׁי וְלִפְרֵם
אֶת הַלֵּילָה, לְשַׁלֵּל וְלִקְחַת לוחות –
אֶת לוחות הָעוֹפֶרֶת שֶׁל בֵּית הַדְּפוּס רוֹם.
וְאֲנַחְנוּ – חוֹלְמִים – נִהְפֵּךְ חִילִים
וּמְרוּחַ עוֹפֶרֶת נִתִּיד כְּאֵן קְלִיעִים.

(אברהם סוצקבר, "לוחות העופרת של דפוס רוֹם", 1943)

מיידיש: בני מר

הַרְחַק בְּעִיר לְלֹא יָם סְפִינּוֹת הַדְּפוּס עוֹמְדוֹת חֲרוּכוֹת,
בְּטֶנֶן הַשְּׁחִירָה דְּחוּקָה אֶל מְפָרְשֵׁי הַנִּיָּר הַשְּׁרוּפִים,
עֵדִין מִתְנַפְּחִים בְּרוּחַ הַמְּלִים הַבוֹעֶרֶת
בְּאֵשׁ שְׁחִזְקָה מִן הָאֵשׁ,
וּבְשׂוֹר הַמְּלַחֲיוֹת הַמְּלוּחַ מְלַחֵם לְסְפִינּוֹת לְתַמִּיד,
מְלַח הַדְּפוּס הַשְּׁחֹר סְפוּג בּוֹ כְּמוֹ אֶפֶר.
מִי יֵדַע שְׁעֵדִין יֵשׁ כָּל כֶּךָ הַרְבֵּה מְקַצְעוֹת בַּדְּפוּס?

אוֹלָגָה, מְפַעֵילַת מְכוֹנַת כְּרִיכָה אוֹטוֹמָטִית.
רוֹמֵן, מְפַעֵיל מְכוֹנַת הַדְּבָקָה.
הָאֲנָה, מְפַעֵילַת מְכוֹנַת הַרְכָּבָה.
סוֹיְטְלָנָה, מְאָגְדַת.
אוֹלָנָה, מְפַעֵילַת מְכוֹנַת כְּרִיכָה אוֹטוֹמָטִית.
דְּמִיטְרוֹ, מְאָגֵד.
טְטִיאָנָה, דְּפִסִּית.
מִי יֵדַע שֶׁהַמְּלָה הִיא "דְּרוֹקֵר",

כָּאֵלוּ זֹאת עֵדִין תַּעֲשֶׂיָהּ יְהוּדִית?
חֲמִשִּׁים אֶלֶף סְפָרִים שְׂרוּפִים יְדַעוּ.
רַק אֲנִי לֹא יָדַעְתִּי.

מִלְחֵיזוֹת הַסְּפָרִים בְּעִיר לְלֹא יָם, יוֹהֲנָס גוֹטֶנְבֵּרְג בּוֹכָה מֵעַל מְדוּרַת קְבוּרַתָּכֶן.
לֹא כָּל כֶּן מְשֻׁנָּה לוֹ שֶׁהִטְכְּנוּלוֹגְיָה הִתְקַדְּמָה –
הוּא עֵדִין בְּאוֹתוֹ אֲגוּד מְקֻצְוֵי כְּמוֹכֶן,
וְהָאוֹתִיּוֹת אוֹתֶנּוּ אוֹתֵינּוּ. הֵן זוֹכְרוֹת שְׁנוּלְדוּ בְּעוֹפְרֵת.
בְּאֵשׁ, עוֹפְרֵת הַמְּלַחְמוֹת הַקּוֹדְמוֹת מִתְעוֹרְרֵת לְנִקְמָה,
נוֹצְקֵת מִתּוֹךְ הָאֶלֶף-בֵּי"ת הַדִּיגִיטָלִי.
גִּלְיוֹן דְּפוּס פְּרוּשׁוֹ עֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה אֶלֶף קְלִיעִים.

כָּל אוֹת הִיא יוֹרָה וְהִיא נוֹרִית,
הִיא מוֹסְרֵת הַיְדִיעָה וְהִיא הַיְדִיעָה,
הִיא הַקְּרִיאָה לְנִקְמָה וְהִיא הַנִּקְמָה,
הִיא אֶלְפָּא וְהִיא אוֹמְגָה.

לְצַד הָאוֹתִיּוֹת הַשְּׁחֹרוֹת שֶׁל חֶרֶקִּיב
שׁוֹב מִתִּצְבִּים הַלוֹחֹת הַזְּקֵנִים שֶׁל עִם הַסֵּפֶר מוֹיִלְנָה,
דִּי בִלְיַעֲנֵע פִּלְאָטֶן פּוֹן רֶאָמֶס דְּרוֹקֵעֵרֵי.

תל אביב, מאי 2024

אדם קשיש באמצע אהל מתפורר.
 יתד אחרי יתד נגנבת. גנבי המתכות
 מוכרים אותן להתכה, או מחדדים לכלי משחית.
 צד ועוד צד נופל, שרוכים חסרי אונים מסתחררים באדמה
 כמו תולעים, שמשאירות בתוך הקבר רק חלקי שריון.
 חוט אחרי חוט נמשך מתוך הבד,
 מבעד לחורים רואים את כל הכוכבים, וזאת לא מחמאה.
 האם בבד הזה היה ארוג ספור של עצב או תקוה?
 (ודאי לא סצנות מחיי האבירים או הקדושים,
 אבל אולי ציור של נוף, לא מגן אבל מפר).
 כבר אין לדעת. אבנים עפות מהחורים לכל כוון –
 גם פנימה, גם החוצה, גם בתוך האהל, עד לים.
 אצבעותיו של הזקן (לא איש חביב, אך לא גדע
 כמה יאוש צבר במשמרתו הארכה)
 כבר התמזגו מזמן עם החוטים האחרונים
 המחזיקים את המבנה, שקריתו תקבר
 הרבה יותר מכפי שהוא יודע לכסות.
 מותו של הזקן קרב. בשרו סרוג מחוט ישן כל כך,
 שלא נשאר בו צבע. הוא כבר לא מרגיש את הפצעים
 שאבנים משננות עושות בו. הוא ודאי עסוק במחשבות
 על מות – לא זה הגדול, אשר ימשך
 את חוט חייו האחרון מתוך הבד המחורר –
 כי אם המות הפרטי, כשהשפתים מתיבשות ואין אור,
 הלב קורס אל הקבה, והמעים מתקפלים,
 ושום שרשרת עם מפתח מכסה בחלודה כבר לא תוסיף מחנק,
 ושום תנועה של דם כבר לא תחריד את החוטים הארוגים בעורקים,
 ואזן, שידעה לשמע חצוצרות מרחקות,
 כבר לא תשמע את יללת הפת האחרון.

תל אביב, 15 ביוני 2024